

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tehy ry:n lausunto lausuntopyyntöön luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20873/2026

Yleistä

Tehy ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta, joka koskee sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoituksen myöntämisen erityisiä edellytyksiä ja harkintaa.

Tehy pitää hyvänä, että avustusten myöntämisessä korostetaan toiminnan vaikuttavuutta, asiakaslähtöisyyttä ja päällekkäisyyksien välttämistä. Luonnoksessa esitetyt kriteerit saattavat lisätä osaltaan läpinäkyvyyttä ja ohjata rahoitusta tarkoituksenmukaisesti.

Edellytykset herättävät huolta ja kysymyksiä siitä, kuinka sääntelyn puitteissa varmistetaan muun muassa sote-järjestötoiminnan tarkoituksenmukainen laaja-alaisuus, pienten erityisryhmien saavutettavuus, toiminnan ennakoitavuus, riittävä rahoituspohja sekä henkilöstön osaamisen turvaaminen. Arviointikriteerien soveltamisen ei tule johtaa järjestöjen ydintoiminnan mahdollisuuksien heikentymiseen tai liialliseen hallinnolliseen kuormaan.

Avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä huomioitavat seikat

Tehy pitää myönteisenä, että avustusten myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan. Tämä mahdollistaa tapauskohtaisen arvioinnin ja vähentää mekaanista päätöksentekoa. Samalla Tehy kuitenkin korostaa, että harkintakriteerien soveltamisen tulee olla läpinäkyvää, puolueetonta ja ennakoitavaa. Järjestöjen tulee pystyä ennakoimaan rahoituspäätösten perusteita pitkällä aikavälillä. Kokonaisharkinnan tulee perustua soveltamisohjeisiin, jotka ovat läpinäkyvät, selkeät ja tukevat syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta sekä oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Soveltamisohjeille tulee varmistaa yhdenmukainen tulkinta.

Tehy pitää myönteisenä, että avustusten myöntämisessä korostetaan konkreettista, kohtaavaa asiakastyötä, eriarvoisuuden vähentämistä sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä. On kuitenkin huomionarvoista, että asiakastyötä mahdollistava taustatyö, kuten koulutus, kehittäminen ja koordinointi, on välttämätöntä. Pelkkä suora asiakaskontakti ei saa muodostua rahoituksen ainoaksi perusteeksi.

Lisäksi on selkiytettävä mitä tarkoittaa kohtaava työ. Perustelumustio korostaa määritelmässään erilaisten ihmisten tai kohderyhmien kohtaamisia keskenään. Tehy pitää tärkeänä, että kohtaava työ voi tarkoittaa myös yhden yksilön ja auttajan kohtaamista, esimerkiksi erilaisissa kriisitilanteissa tai neuvonnan tarpeessa. Tehy myös korostaa ennaltaehkäisevän työn merkitystä. Terveyttä ja hyvinvointia edistävän työn ja ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuuden osoittaminen ei ole yksinkertaista ja se edellyttää usein pitkäjänteistä seurantaa.

Toiminnan tavoitavuus ja osallistumisen avoimuus ovat myös kannatettavia lähtökohtia. Tämä ei saa kuitenkaan olla ristiriidassa sen kanssa, että joskus tarkoituksenmukainen toiminta voi kohdistua hyvin pieneen ja tarkoin määritellyyn kohdejoukkoon.

Päällekkäisyyksien huomioiminen on perusteltua. Tehy kuitenkin painottaa, että saman kohderyhmän parissa toimiminen ei automaattisesti tarkoita päällekkäisyyttä, vaan joskus erilaiset toimintamallit voivat täydentää toisiaan tarkoituksenmukaisesti. Arvioinnissa tuleekin huomioida toiminnan sisältö, vaikuttavuus ja saavutettavuus eri kohderyhmille.

Asetusluonnoksessa korostuu hakijan omien ja lähipiirin varojen huomiointi. Tehy huomauttaa, että sote-järjestöt toimivat usein yleishyödyllisinä toimijoina, joiden varallisuus ei ole vapaasti käytettävissä. Taloudellisten resurssien tarkastelun tulee huomioida toiminnan luonne, sitovuudet ja käyttötarkoitus. Muutoin riskinä on, että rahoitus kohdentuu epäjohtonmukaisesti erityyppisiin toimijoihin ja että järjestöjen kannustimet oman varallisuuden kerryttämiseen heikkenevät.

Asetusluonnos lisää vaatimuksia mm. suunnittelulle, arvioinnille ja raportoinnille. Tehy nostaa esiin, että hallinnollinen kuormitus ei saa kasvaa kohtuuttomaksi, se voisi vaarantaa erityisesti pienempien

järjestöjen toimintakyvyn. Edellytysten ja kriteerien tulee olla selkeitä, kohtuullisia ja käytännössä toteuttamiskelpoisia.

On huomionarvoista, ettei sote-järjestöjen ainut tehtävä ole täydentää julkisia sote-palveluita. Järjestöjen ydintehtävä on tätä laajempi. Ne muun muassa tuovat yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päättäjille monien sellaisten ryhmien äänen, joka muuten jäisi kuulematta. Tehy esittää huolensa yhteiskunnasta, jossa erityisesti haavoittuvassa olemassa olevien ryhmien ääni hiljenisi. Mitä se merkitsisi tasa-arvolle, yhteiskunnalliselle luottamukselle ja sisäiselle turvallisuudelle? Järjestöissä syntyvä kokemustieto, innovaatiot ja ratkaisut hyödyttävät yhteiskuntaa myös taloudellisesti.

Lopuksi

Tehyn arvion mukaan asetuksella on merkittäviä vaikutuksia sote-järjestöjen toimintaedellytyksiin, järjestökentän monimuotoisuuteen sekä palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen.

Hyvin toteutettuna sääntely voi parantaa rahoituksen vaikuttavuutta ja kohdentaa resursseja tarkoituksenmukaisesti. Puutteellisesti toteutettuna se voi heikentää järjestökentän monipuolisuutta, palvelukokonaisuuden vaikuttavuutta, palveluiden saatavuutta erilaisille haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille sekä järjestöjen toiminnan pitkäjänteisyyttä.

Avustuspäätösten kriteerien muutosten vaihtoehtois- ja pitkäaikaiskustannuksia on syytä ennakoida ja arvioida. Muutokset voivat kasvattaa resurssitarvetta julkisissa sote-palveluissa välittömästi, jos järjestöjen palveluita karsiutuu, sekä pitkällä tähtäimellä, jos järjestöjen tuottama ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä työ heikkenee. Jos järjestöjen tarjoama turvaverkko harventuu, yhä useampi saattaa yhteiskunnassamme pudota avun ulottumattomiin. Toki nämä uhkakuvat kohdistuvat asetusmuutosta enemmän sote-järjestöjen avustusbudjetin huomattaviin leikkauksiin kaikkiaan.

Tehy korostaa tasapainon merkitystä ohjauksen ja toimintaedellytysten turvaamisen välillä. Jatkovalmistelussa keskeistä on varmistaa järjestöjen toiminnan pitkäjänteisyys, rahoituksen ennakoitavuus sekä monipuolinen ja vaikuttava palvelukokonaisuus.

Suutarla Anna
Tehy ry

